

FÅR MAN SKÄMTA OM ALLT? – YTTRANDEFRIHET, BERÄTTIGANDE OCH KONTEXT I HUMOR

Christian Liliequist (Umeå universitet)

Abstract

I den här artikeln analyserar jag humor om känsliga och tabubelagda ämnen utifrån tre perspektiv: yttrandefrihet, berättigande och kontext. Yttrandefriheten, i form av rätten att skämta om allt, kan ses som en viktig princip i humordiskurser. I humordebatter är det vanligt att hänvisa till yttrandefriheten för att försvara humor som har blivit kritiserad. Men i mitt empiriska material artikuleras även en princip om berättigande, som handlar om att vissa är mer berättigade än andra att berätta vissa skämt, vilken strider mot principen om yttrandefrihet. Slutligen är även kontexten viktig för vad som går att skämta om. I vissa sammanhang anses det vara opassande att skämta om tabubelagda ämnen medan det uppmuntras i andra sammanhang. När ett komiskt uttryck spelas in och sprids via sociala medier till en annan publik än det ursprungligen var menat för finns det en risk att vissa individer och/eller samhällsgrupper tolkar det på ett annat sätt och upplever det som stötande.

Nyckelord

Humor, ståuppkomik, tabun, yttrandefrihet, berättigande, kontext.

Abstract

In this article, humour about sensitive and taboo subjects is analyzed from three perspectives: freedom of speech, entitlement, and context. Freedom of speech, in the form of the right to joke about anything, can be seen as an important principle in humour discourses. In debates about humour, it is common to refer to freedom of speech in defense of what has been criticized. In my empirical material, however, a principle of entitlement is also articulated that concerns what kind of jokes you have the right to tell depending on who you are. The principle of entitlement contravenes the principle of freedom of speech. Finally, the context of a joke is also important for what you can joke about. When a comical expression is recorded and spread through social media and/or streaming services to another audience than that it was originally meant for, there is a risk that some individuals and/or groups in society will interpret it in another way and perceive it as offensive.

Keywords

Humour, stand-up comedy, taboo, freedom of speech, entitlement, context.

Inledning

Den 27:e juni 2018 publicerade författaren och retorikexperten Elaine Eksvärd ett Instagram-inlägg där hon uppmanade sina följare att anmäla låten ”Knulla barn” av rapartisterna ”Mr. Cool”, ”Armann” och ”Simon G” på Spotify. Hon menade att låten är kränkande mot personer som har utsatts för sexuella övergrepp, vilket hon själv har

erfarenhet av, samt att den normaliserar pedofili. Därefter följde en hätsk debatt, där flera kända svenskar både tog ställning för och emot låten, vilket ledde till att den ett tag blev den mest spelade låten på *Spotify* bara för att kort därefter tas bort. Artisterna bakom låten blev också polisanmälda och avbokade från flera ståuppföreställningar (Se Meijer 2018, Meijer och Albinson 2018, Börjesson 2018, Yifter-Svensson 2020).

Ett annat exempel på en hätsk humordebatt som har ägt rum i Sverige var den som uppstod hösten 2021, efter att komikerna Claes Malmberg och Petra Mede hade skämtat om skjutningar i förorten i ett avsnitt av TV-programmet *Parlamentet*. Det började med att Malmberg sjöng följande text med ”invandrarbrytning” till barnvisan ”I ett hus vid skogens slut”: ”I ett hus i ortens slut, liten gangster tittar ut/Svenne lobba brann så fort, knacka på dess port/Hjälp ack, hjälp ack, hjälp du mig/Annars skjuter Shottaz mig/Kom ja, kom i huset in, låt mig få ditt skinn” (se Larsson 2021). Därefter skämtade Mede om att en langare sköts utanför hennes port, vilket ledde till att hon inte kunde få några droger till helgen (Larsson 2021, J Larsson 2021). De båda komikerna blev efteråt anklagade av aktivisten och poeten Nattalie Ström Bunpuckdee för att avhumanisera förortsbor från ett vitt, privilegierat perspektiv och därefter instämde även flera andra kända svenskar i kritiken (Ibid). Kritiken mot Malmbergs och Medes skämt bör förstås mot bakgrund av de medialt uppmärksammade skjutningarna som har skett i Sverige de senaste åren, vilket var en viktig anledning till att de blev utsatta för kritik.

I den här artikeln analyserar jag humor som behandlar tabubelagda och känsliga ämnen utifrån tre perspektiv. Till att börja med är jag i min analys intresserad av hur en princip om yttrandefrihet, i form av rätten att skämta om allt, artikuleras i humordiskurser och används för att legitimera kontroversiell humor. För det andra analyserar jag principen om att vissa är mer berättigade än andra att skämta om ett visst ämne, vilken strider mot rätten att skämta om allt. Och slutligen analyserar jag vad kontexten har för betydelse för känslig och tabubelagd humor.

Tabun och känsliga ämnen i humor

Humor kretsar ofta kring tabubelagda ämnen som i allvarliga sammanhang kan vara känsliga att prata om (se t.ex. Dundes 1987, Freud 1989, Kuipers 2015). Några ämnen som anses vara tabubelagda i den västerländska världen är sex, könsorgan, avföring, döden, funktionsnedsättningar, religion och etnicitet, men det kan även variera beroende på tid, plats och kulturella sammanhang (Ohlsson 2003, 181, Söderlund 2016, 27).

Förekomsten av tabun och känsliga ämnen i humor har varit föremål för många studier i humorforskning. För att förstå varför det ofta skämtas om tabubelagda ämnen har flera humorforskare vänt sig till psykoanalytikern Sigmund Freud, som menar att vi med hjälp av humor kan uttrycka förbjudna tankar som vanligtvis måste trängas bort och censureras (Freud 1989, Jönsson och Nilsson 2014, 11f, Sigurdson 2021, 31ff). Freud kategoriserar skämt om obscena och tabubelagda ämnen som ”tendentiösa”, vilka till skillnad från ”harmlösa” skämt är aggressiva i sin natur och, utifrån Freuds teoretiska ramverk, kan tillfredsställa våra inre drifter (Freud 1989, Sigurdson 2021, 30f). I min analys kommer jag att hämta inspiration från Freuds resonemang om att skämt om tabubelagda ämnen kan vara ett sätt att leka med och gå emot normer och konventioner i samhället (jfr Dundes 1987, Gilbert 2014, xiv, 68, Nilsson 2014, 140).

Folkloristen Alan Dundes är en av de forskare som hämtat inspiration från Freuds teori om humor och i boken *Cracking jokes: studies of sick humor cycles and stereotypes* (1987) skriver han att skämt kan fungera som socialt sanktionerade utlopp för ångest, tabubelagda idéer och ämnen. Dundes menar att humor speglar hur samhället ser ut och att skämt om känsliga och tabubelagda ämnen går i cykler beroende på samtida händelser och förändringar i samhället (Dundes 1987). Av relevans för min artikel är även studier om tabun och känsliga ämnen i humor kopplade till till exempel etnicitet och ras (se t.ex. af Klintberg 1972, 1983, Boskin och Dorinson 1985, Davies 1990, 2002, 2011, Billig 2005a), Förintelsen (se t.ex. Dundes och Hauschild 1983, Linke och Dundes 1988), det snuskiga och groteska (se t.ex. Legman 1975, Lövkrona 1996, 2020, Bachtin 2007, Lundberg 2008, Deveau 2012), våldtäktshumor (se t.ex. G. Franzén, Jonsson och Sjöblom 2020), funktionsnedsättningar (se t.ex. Lockyer 2015, Bingham och Green 2016) och döden/katastrofer och trauman (se t.ex. Kuipers 2002, Narváez 2003, Laineste 2022). Den här artikeln bidrar med ett diskursteoretiskt och intersektionellt perspektiv på hur humor om känsliga och tabubelagda ämnen kan förstås i vår samtid.

Metod

Materialet till artikeln består av observationer av inspelad ståuppkomik, intervjuer med ståuppkomiker och artiklar och inlägg i olika medier som berör humordebatter. Att kombinera olika sorters material som kompletterar varandra, vilket kallas för materialtriangulering, kan ge en mångfacetterad bild av det som ska studeras (jfr Pripp och Öhlander 2011, 116, Lindelöf och Woube 2019, 10). I den här studien har de olika typerna av empiriskt material gett mig kunskap om normer, föreställningar och diskurser kopplade till humor utifrån olika humordebatter samt komikers framträdanden och resonemang.

Den inspelade ståuppkomiken som jag har analyserat består av föreställningar som finns tillgängliga på streamingsajterna *Netflix* och *Youtube*, samt TV-programmet *Släng dig i brunnen*¹ som har sänts på *SVT* och som jag har fått tillgång till genom *Svensk Mediedatabas* (SMDDB). De olika föreställningarna har valts ut för att de på olika sätt behandlar tabubelagda och känsliga ämnen och flera av dem är även kopplade till de olika humordebatterna som jag analyserar.

Jag har genomfört intervjuer med 15 ståuppkomiker som är aktiva i Sverige. För att få en bredd till mitt material har jag intervjuat alltifrån okända amatörer som nyss har börjat med ståuppkomik till kända ståuppkomiker som har turnerat runt i landet. I intervjuerna, som var semistrukturerade, utgick jag ifrån en intervjuguide samtidigt som jag anpassade mig till de ämnen som intervjupersonerna tog upp (jfr Widerberg 2002, Hagström och Nylund Skog 2022, 137). Intervjuerna varierade i längd från cirka 36 minuter till 1 timme och 51 minuter, vilket beror på att vissa ståuppkomiker gärna utvecklade sina svar och kom in på andra ämnen, medan andra var mer kortfattade.

Till grund för min analys är även några utvalda nyhets- och debattartiklar, i både inhemska och internationella traditionella medier, vilka berör de analyserade

---

¹ *Släng dig i brunnen* är ett TV-program som har spelats in på ståupklubben *Norra Brunn*, där några av Sveriges mest kända ståuppkomiker har uppträtt.

humordebatterna. Eftersom en stor del av ”Mr. Cool-debatten” skedde på *Instagram* har jag även analyserat inlägg därifrån.

Samtliga intervjuade ståuppkomiker är anonymiserade och har fått fingerade namn. Jag har inte anonymiserat de komiker som förekommer i de föreställningar som jag har analyserat eftersom föreställningarna utgör offentligt material med intentionen att spridas. Av samma anledning har jag inte heller valt att anonymisera komikerna eller de andra kända personerna som har varit delaktiga och blivit citerade i nyhetsmedier angående olika humordebatter.

Eftersom artikeln behandlar känsliga och tabubelagda skämt kan vissa citat i artikeln upplevas som stötande men i likhet med Linke och Dundes (1988, 3) anser jag att det finns en poäng med att som forskare rapportera om och analysera all typ av humor som finns i samhället. Med detta sagt har jag ändå varit restriktiv gällande hur många citat jag har tagit med, både med hänsyn till läsaren och till de berörda komikerna vars skämt blir tagna ur sitt sammanhang och därmed kan tolkas på ett annat sätt än vad som var menat (jag återkommer till kontextens betydelse för humor i min analys).

Teoretiska utgångspunkter

I den här artikeln kombinerar jag Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes politiska diskursteori med olika humorteoretiska resonemang och ett intersektionellt perspektiv. En diskurs kan kortfattat beskrivas som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)” (Winther Jørgensen och Phillips 2000, 7). Genom att kombinera politisk diskursteori med humorteorier kan jag analysera hur humor artikuleras på olika sätt. I humordiskurser kan ämnen som i andra diskurser artikuleras som allvarliga (t.ex. det som är tabubelagt) få en annan betydelse när de artikuleras tillsammans med ironi, satir och sarkasm och på så sätt görs roliga (jfr Söderlund 2016, 17, Liliequist 2022, 69).

De teoretiska utgångspunkterna är avgörande för vilken kunskap som ett fältarbete kan leda till (Lundgren 2009, 93f). Utifrån en diskursteoretisk ansats har jag tematiserat det empiriska materialet genom att se hur olika tecken artikuleras med varandra (jfr Lindelöf och Woube 2019, 26, Winther Jørgensen och Phillips 2000). I analysen har jag undersökt hur intervjupersonernas utsagor, ståuppkomikernas framträdanden, samt de olika humordebatterna ger uttryck för olika diskurser som kämpar om att bestämma vad som är roligt att skämta om.

Diskurser konstitueras i förhållande till deras *konstitutiva yttre*, det vill säga alla potentiella betydelseutskrivningar av elementen som diskursen vill utesluta (Laclau och Mouffe 1985, 111, Winther Jørgensen och Phillips 2000, 34). När det gäller humordiskurser består deras konstitutiva yttre både av andra humordiskurser (som artikulerar humor på andra sätt) och andra diskurser i samhället vilka jag har valt att kalla för *allvarliga diskurser*. De allvarliga diskurserna kan till exempel utgöras av juridiska, akademiska och politiska diskurser, vilka präglas av ett konsekvenstänk och strävar efter det logiska, rimliga, och rationella. Humordiskurser präglas istället av det otroliga, häpnadsväckande och osammanhängande och omfamnar ambivalens, motsägelser och

tvetydighet² (jfr Mulkay 1988, Söderlund 2016, Sigurdson 2021, 187f). Inom humordiskurser går det därmed att uttala sig och bete sig på sätt som inte är acceptabla inom allvarliga diskurser.

Genom att använda ett intersektionellt perspektiv går det att visa hur olika maktstrukturer i samhället kan interagera, förstärka och underminera varandra (se t.ex. Lykke 2003, De los Reyes och Mulinari 2005, 24, 90). I artikeln har jag analyserat hur olika diskursiva maktstrukturer och normer artikuleras i det empiriska materialet. Kimberlé Crenshaw, som myntade intersektionalitetsbegreppet, menar att skämt alltid uttrycks i en social kontext och därmed kan förstärka befintliga maktförhållanden (Crenshaw, 1991). På så sätt befinner sig inte humor i något vakuum avskilt från resten av samhället, utan komiska uttryck kan ha reella konsekvenser för olika grupper och individer.

Rätten att skämta om allt

Bakom artistnamnet ”Mr. Cool” finns komikern Anton Magnusson, vars raplåtar ofta handlar om tabubelagda ämnen som övergrepp, våldtäkt, mord och depression. Mr. Cools musik beskrivs ofta som uttryck för ”mörk” eller ”grov” humor och låten ”Knulla barn”, som han har gjort tillsammans med komikerna Armann Hreinsson och Simon Gärdenfors, är skriven som om de själva vore pedofiler. Låten inleds med följande rader: ”Vet ni vad som är hetare än en masugn? (Nae). Ett riktigt bra barnknull” (Genius.com). I resten av låten ”försvarar” rapparna ”sina” övergrepp på barn och ”hooken” lyder som följande: ”Och vem ska tro på dig/Du är bara ett litet barn/Jag är en vuxen man/Med kontakter överallt, ey ey ey” (Ibid).

Låten släpptes 2015 men det var först tre år senare, efter Eksvärds inlägg på *Instagram*, som flera andra kända personer, till exempel komikern Mia Skäringer, journalisten Cissi Wallin och artisten Pernilla Wahlgren, också kritiserade låten (se Meijer 2018, Meijer och Albinson 2018, Börjesson 2018, Yifter-Svensson 2020). Kritiken ledde bland annat till att låten blev borttagen från *Spotify*, att Magnusson och Gärdenfors blev polisanmälda och att de blev avbokade från ståuppföreläsningar (Ibid). Men det fanns också de som försvarade låten, till exempel journalisten Alex Schulman (Schulman 2018) samt komikerna Sandra Ilar (Smultronstället.se 2018) och Özz Nujen (Nujen 2018). Både Schulman och Nujen skrev att de själva inte tyckte att låten var rolig men de argumenterade ändå för dess rätt att få finnas till eftersom de ansåg att komiker har rätt att skämta om allt (Schulman 2018, Nujen 2018).

Enligt medie- och kommunikationsvetaren Sara Ödmark, som har analyserat ”Mr. Cool-debatten”, var det många som försvarade låten genom att hänvisa till yttrandefriheten (2021, 224). I debatten lyftes yttrandefriheten fram både som en viktig demokratisk funktion i allmänhet och mer specifikt som en viktig förutsättning för humor som konstform (Ibid). Utifrån ett diskursteoretiskt perspektiv menar jag att yttrandefriheten (som även innefattar den konstnärliga friheten) kan förstås som en

---

² När jag som forskare ska analysera humordiskurser utgår jag paradoxalt nog ifrån en allvarlig diskurs, vilket innebär vissa svårigheter att göra humorn rättvisa i en akademisk text (jfr Mulkay 1988, Sigurdson 2021, 187f).

nodalpunkt i många humordiskurser. En nodalpunkt kan beskrivas som ett särskilt viktigt element i en diskurs på så sätt att den strukturerar och tillskriver de andra elementen mening (Laclau och Mouffe 2001, 112). I ett historiskt perspektiv har yttrandefriheten, i form av rätten att skämta om allt, varit något som många komiker har värnat om. Till exempel anses ståuppkomikern Lenny Bruce, som på 1960-talet arresterades för att ha skämtat om obscena ämnen, ha varit en viktig förkämpe för yttrandefriheten och därmed blivit en förebild för många efterföljande komiker (Meier och Schmitt 2017, xxi).

I de intervjuer, humordebatter och observationer som jag har genomfört legitimeras och försvaras ofta humor som kan uppfattas som stötande genom att hänvisa till rätten att skämta om allt. Yttrandefriheten kan därför ses som en viktig princip inom humor, vilket till exempel framkommer i följande citat med en av de ståuppkomiker som jag har intervjuat:

Jag tror fortfarande på stand-up som konstform, att det måste finnas ett rum där man kan skämta om allt. Som samhällsanalys, som demokratisk rättighet, som den som narren hade liksom en gång i tiden. Att det fanns vissa saker som bara narren vågade säga. (Intervju med Maja)

I citatet ovan uttrycker Maja att komikern har en viktig samhällsfunktion eftersom hen, i likhet med narren, kan uttala det som annars inte får sägas. Jag tolkar det som att hon menar att komikern har en subversiv roll i samhället och med hjälp av humor kan utmana och kritisera makthavare. I intervjun uttrycker hon även en rädsla för vad som skulle hända om det inte längre var tillåtet att skämta om allt, vilket hon tror skulle vara förödande för humorn.

Intervjupersonen Hampus menar också att alla har rätt att skämta om allt, men samtidigt att mottagarna av skämten har lika stor rätt att ta illa upp av dem och säga ifrån. Med detta sagt menar han att en person som tycker att ett skämt är stötande eller kränkande inte har rätt att säga att man inte *får* skämta på det sättet:

En del saker kommer du ta illa upp av, det är också okej, det är helt okej att ta illa upp. Men du får inte säga till folk, 'det där får du inte skämta om' och du får inte säga till folk 'det där är inte humor'. Du har rätt att tycka att 'det där är inte roligt', eller 'det där blir jag kränkt av' och det är okej. (Intervju med Hampus)

På ett liknande sätt uttrycker de andra ståuppkomikerna som jag har intervjuat att det inte går att sätta upp några objektiva regler för vad som går att skämta om.

I Mr Cool-debatten synliggjordes att pedofili är ett väldigt tabubelagt ämne i vår samtid, vilket samtidigt innebar att det (enligt vissa) kunde utgöra ett roligt ämne att skämta om. "Knulla barn" kan ses som ett exempel på tendentiös humor, där komikerna leker med förbjudna och aggressiva tankar som vanligtvis inte får uttalas, vilket kan verka förlösande och därmed skapa en komisk effekt (jfr Freud 1989, Billig 2005b). Även om Magnusson och Gärdenfors drabbades av en del konsekvenser på grund av låten går det i slutändan att påstå att den framförallt gynnade deras karriärer då de blev kända som "vågade" komiker (Ödmark 2021, 230). Efter Mr. Cool-debatten har de båda fortsatt att använda sig av en grov och medvetet provokativ humorstil och bland annat turnerat med

föreställningen *Uppvigling & förledande av ungdom* (som anspelar på att de blev polisanmälda under dessa brottsrubriker i samband med uppmärksamheten kring ”Knulla barn”).

Jag ska nu gå vidare till att analysera två internationella humordebatter som liknar Mr. Cool-debatten på så sätt att yttrandefriheten har använts som försvar för humor som kan upplevas stötande. Under hösten 2021 publicerades den amerikanska ståuppkomikern Dave Chappelles ståuppföreläsning *The Closer* på *Netflix*, som var hans sista ”stand-up comedy special” på streamingsajten. Chappelle slog igenom med tv-serien *Chappelle’s show* som sändes mellan 2003 och 2006, i vilken han skämtade mycket om svartas erfarenheter och drev med etniska stereotyper. Efter *Chappelle’s show* har han haft en framgångsrik karriär som ståuppkomiker men han har också blivit kritiserad för att ha skämtat nedvärderande om transrörelsen. *The Closer* kan ses som en uppgörelse med denna kritik, där han genomgående diskuterar och skämtar om sin relation till trans- och HBTQI-rörelsen som svart, heterosexuell cisperson. I föreläsningen uttrycker han bland annat att HBTQI-personer är mer privilegierade än svarta personer: ”Gay people are minorities, until they need to be White again” (Chappelle 2021a). Han säger också att han anser att ”gender is a fact”, uttrycker stöd till författaren J.K. Rowling som har blivit kritiserad för att ha uttalat sig transfobiskt, och säger att han är ”team TERF” (Ibid).³ Efter att föreläsningen hade publicerats anordnades protester av anställda på *Netflix* som menade att den var transfobisk (se Humphrey 2021). Vid dessa protester dök det dock även upp personer som stödde Chappelle, vilka hade skyltar där det till exempel stod ”jokes are funny” och ”Netflix, don’t cancel free speech” (Ibid).

På ett liknande sätt kritiserades den brittiska komikern Ricky Gervais för att i sin ståuppföreläsning *SuperNature*, som publicerades på *Netflix* under våren 2022, ha skämtat transfobiskt (se Asmelash 2022). I föreläsningen skämtar han bland annat om att kvinnor saknar humor, varpå han förtydligar vilka han syftar på:

Not all women. I mean, the old-fashioned ones. The old-fashioned women. Oh God! You know, the ones with wombs [skratt från publiken]. Those fucking dinosaurs [skratt från publiken]. No, I love the new women. They’re great, aren’t they? The new ones we’ve been seeing lately. The ones with beards and cocks [skratt från publiken]. (Gervais 2022)

Han fortsätter därefter att skämta om transpersoner och diskuterar rätten om att få skämta om allt, bland annat genom att driva med humor som ska vara ”woke”⁴ och de försök som har gjorts att sätta upp regler för vad som går att skämta om. I föreläsningen, såväl som i intervjuer med Gervais, säger han att han står bakom transpersoners rättigheter men att det är hans uppgift som komiker att behandla tabubelagda ämnen i sina skämt (Gervais 2022, Biggs 2022). På ett liknande sätt uttrycker Chappelle att han som komiker har ett ansvar att skämta på ett hänsynslöst sätt: ”Comedians have a responsibility to speak recklessly. Sometimes the funniest thing to say is mean. Remember, I’m not saying it to

---

³ Trans Exclusionary Feminist.

⁴ Samlingsterm för medvetenhet om diskriminering och rasism (Nationalencyklopedin, sv woke, läst 2022-12-06).

be mean: I'm saying it because it's funny" (Chappelle 2021b). Dessa resonemang påminner om intervjupersonen Majas yttranden om komikerns uppgift som sanningssägare.

I samband med kritiken mot Chappelle läckte ett internt mail från *Netflixs* VD Ted Sarandos, där han skrev att det som sänds på deras streamingsida inte kan leda till någon skada för individer eller marginaliserade grupper i den "riktiga" världen.⁵ Som respons på detta uttalande menade företrädare för den amerikanska icke-statliga medieövervakningsorganisationen *Gay and Lesbian Alliance Defamation (GLAAD)* att mediala representationer av transpersoner och HBTQI-personer kan ha reella skadliga konsekvenser för dessa grupper.⁶ Sarandos tog därefter tillbaka sitt uttalande men försvarade sitt val av att ha kvar Chappelles föreställning på *Netflix* med hänvisning till yttrandefriheten och den konstnärliga friheten (se Andreeva 2021).

I de tre ovan nämnda debatterna menar jag att det förs strider mellan olika diskurser som kämpar om att bestämma hur de komiska uttrycken ska tolkas (jfr Winther Jørgensen och Phillips 2000, 13). Dels går det att tolka de komiska uttrycken utifrån en *diskurs om provokativ humor*, enligt vilken det tabubelagda och känsliga blir roligt att skämta om just för att det är tabubelagt och känsligt, och där yttrandefriheten utgör en nodalpunkt som legitimerar provokativ humor. I denna diskurs intar komikern en subjeksposition som "sanningssägare", vilket innebär att hen har rätt att säga vadsomhelst. Denna diskurs går i strid mot en allvarlig samhällsdiskurs där maktperspektiven inom humor betonas och de komiska uttrycken kan tolkas som kränkande mot vissa samhällsgrupper och/eller individer. Enligt humordiskursen ska de komiska uttrycken endast tolkas som skämt utan någon koppling till några samhällseliga konsekvenser. Enligt den allvarliga diskursen ska skämten istället tolkas som utsagor som kan leda till faktiska konsekvenser i samhället i form av normalisering av pedofili/förtryck av transpersoner.

Eftersom humor ofta behandlar tabubelagda ämnen är den paradoxalt nog också beroende av att det finns vissa ämnen som är tabubelagda. Om det inte hade ansetts vara problematiskt att skämta om vissa ämnen hade hela poängen med provokativ humor gått förlorad (jfr Lockyer och Pickering 2005, 14f). Det finns på så sätt en växelverkan mellan allvarliga diskurser och diskurser om provokativ humor, där det som anses vara olämpligt att uttala i de förra kan artikuleras som något roligt i de senare. Eftersom humordiskurser är kontingenta kan de ämnen som anses vara känsliga att skämta om bytas ut över tid, vilket också innebär att diskussionen kring vad som är känsligt att skämta om är i ständig förändring. Som Gervais själv uttrycker det i sin föreställning går det inte att veta vad som kommer att vara stötande att säga i framtiden. "Like, the worst thing you can say today, get you cancelled on Twitter, death threats, the worst thing you can say today is, 'Women don't have penises', right? Now, no one saw *that* coming" (Gervais 2022). Att hänvisa till yttrandefriheten och komikerns roll som sanningssägare kan dock vara ett sätt för komiker att försvara yttranden som de har blivit kritiserade för.

---

⁵ [Indiewire.com](https://www.indiewire.com), [variety.com](https://www.variety.com).

⁶ Ibid.

Kan alla skämta om allt?

Som jag har skrivit om ovan uttrycker de flesta av intervjupersonerna att rätten att skämta om allt utgör en viktig princip för komiker. Men när jag frågar dem om vad de själva brukar skämta om uttrycker samtliga intervjupersoner på olika sätt att de undviker att skämta om vissa ämnen som kan vara stötande för andra. Vad de anser vara stötande att skämta om varierar beroende på deras egna subjektspositioner, men det handlar ofta om att de inte vill ”sparka nedåt” mot marginaliserade grupper eller skämta om känsliga ämnen som de inte har erfarenhet av. På så sätt artikuleras en princip om berättigande som komikerna också måste förhålla sig till.

Folkloristen Amy Shuman använder sig av begreppet *entitlement* för att analysera vem som anses ha rätten att berätta en historia (2006). Den som anses ha störst rätt att berätta en historia är oftast den som själv varit med om eller varit vittne till det som har skett. Som etnologen Alf Arvidsson skriver kan till exempel en tragikomisk historia berättad från förstahandsperspektiv lätt bli föraktfull om den berättas på samma sätt av en tredje person (2022, 67). När det gäller humor kan det till exempel uppfattas olika om en person som tillhör en etnisk minoritet skämtar om etniska stereotyper rörande den gruppen jämfört med om någon utomstående person berättar samma skämt (Lockyer och Pickering 2005, 8f). Intervjupersonen Valerie menar att det är väldigt viktigt att tänka på vem som har tolkningsföreträde att skämta om en viss samhällsgrupp. ”Låt säga om en vit medelålders man går upp och gör en gestaltning av svarta, alltså det blir ju rakt av rasistiskt. Eller om en heterosexuell person är alltför förnedrande mot en hbtq-person” (Intervju med Valerie). Flera andra informanter säger också att det är problematiskt att skämta om marginaliserade grupper som de själva inte tillhör men att det mesta brukar gå bra att skämta om så länge man utgår från sig själv. Som Maja uttrycker det: ”Och om man skämtar utifrån det man själv har, så är det en snabbväg till att det blir roligt, att man får skämta om det” (Intervju med Maja).

I de debatter som jag har analyserat ovan har komikerna gemensamt att de skämtar om känsliga ämnen/samhällsgrupper som de själva inte har erfarenhet av eller tillhör. I ”Knulla barn” skämtar Magnusson, Gärdenfors och Hreinsson utifrån ett perspektiv som vuxna förövare och intar på så sätt en tydlig maktposition. Varken i låten eller i intervjuerna med komikerna för de heller fram att de själva skulle ha några erfarenheter av att ha blivit utsatta för pedofili och kan därmed inte heller sägas föra någon talan för de som har erfarenheter av detta. Eksvärd, som uppmärksammade låten, har däremot berättat om att hon själv har blivit utsatt för sexuella övergrepp som barn och i sin kritik mot låten positionerade hon sig själv som en ”överlevare” och talesperson för andra som har blivit utsatta (se Eksvärd Instagram a, Eksvärd Instagram b, Eksvärd Instagram c, Börjesson 2018).

I ett intersektionellt perspektiv skämtar Gervais och Chappelle i sina framträdanden utifrån privilegierade subjektspositioner som heterosexuella cis-män om marginaliserade grupper i form av HBTQI-personer och transpersoner. I sitt framträdande argumenterar Chappelle visserligen för att han som svart person tillhör en marginaliserad samhällsgrupp som har mött större motgångar än HBTQI-rörelsen, men som Crenshaw skriver innebär inte ens tillhörighet i en marginaliserad grupp att man har en större

legitimitet att skämta nedvärderande om andra marginaliserade grupper i samhället (1991, 1293). Chappelle har dessutom blivit kritiserad för att i sin föreställning ställa olika typer av förtryck mot varandra och osynliggöra svarta HBTQI-personer (Levin 2021).

Yttrandefriheten i humordiskurser – i form av rätten att skämta om allt – kan hamna i strid med principen om att vissa är mer berättigade än andra att skämta om vissa ämnen. De ståuppkomiker som jag har intervjuat resonerar på olika sätt kring detta dilemma och vissa menar att även om man har *rätt* att skämta om allt blir det ofta roligare om man utgår ifrån sig själv och sina egna erfarenheter. Till exempel berättar intervjupersonen Hampus att han brukar berätta en del ”hårda” skämt om judar, vilket kan legitimeras genom att han själv har en judisk bakgrund. Samtidigt anser han att även personer som inte har en judisk bakgrund har rätt att skämta om judar. När jag frågar honom om han tror att han hade dragit likadana skämt om han inte haft den bakgrunden reviderar han dock sitt påstående till viss mån:

Nej det tror jag inte. Det tror jag absolut inte. Jag är mycket försiktig.

...

Och jag måste nog backa lite, det där är en sanning med viss modifikation. Det är klart att Ahmed Berhan, som har afrikanskt ursprung, kan dra skämt på ett annat sätt. Han kan ju dra skämt om hur det är att vara afrikan och mörkhyad på ett sätt som jag så klart inte kan. Det är givetvis så, men sen vad man får skämta om, det är en annan fråga. Men det är klart att han kan bottna om skämt om sitt ursprung på ett annat sätt än vad jag kan. Så ja och nej, det är klart att jag kan dra skämt om mitt judiska ursprung på ett sätt som du inte kan. Jag tycker inte att jag har mer rätt att göra det än vad du har. (Intervju med Hampus)

I citatet ovan håller Hampus fast vid principen att man som komiker har rätt att skämta om allt, samtidigt som han menar att det inte riktigt går att skämta på samma sätt om samhällsgrupper som man själv inte tillhör eftersom man inte ”bottnar” i detta.

När en person skämtar om rasistiska stereotyper som hen själv blivit utsatt för blir det ofta tydligt att hen vill driva med, snarare än reproducera dessa föreställningar (Billig 2005a, 31f). Genom att använda sig av rasistiska benämningar kan marginaliserade grupper appropriera dessa ord och på så sätt ge dem en ny innebörd (de los Reyes och Mulinari 2005, 121). Men även komiker som utgår från egna erfarenheter kan bli kritiserade för att använda sig av rasistiska benämningar, vilket till exempel var fallet när den svenska ståuppkomikern Marika Carlsson år 2013 skulle turnera med sin föreställning *En negers uppväxt*. I föreställningen blandar Marika humor med allvar när hon bland annat berättar om sin uppväxt i Sverige som adopterad från Etiopien. Under föreställningens gång nämner hon n-ordet vid flera tillfällen och skämtar om både sina egna erfarenheter av rasism och de rasistiska fördomar som hon själv har. Redan innan föreställningen hade premiär anmäldes den till Justitiekanslern för hets mot folkgrupp och i en intervju för *Aftonbladet* berättade Marika att hon hade fått motta många hotfulla mail från framförallt andra svarta personer som menade att hon reproducerade en rasistisk benämning (Andersson 2013, SR 2013). I föreställningen skämtar Carlsson också om att

hon har blivit JK-anmäld och att det måste innebära att hon går runt och hetsar sig själv. I en mer allvarlig passage av föreställningen berättar hon att hon använder sig av n-ordet eftersom hon har blivit kallad det hela sitt liv och nu tar sig rätten att använda det.

Även ståuppkomikern Petrina Solange berättar i ett av sina framträdanden att hon har blivit kallad för rasist när hon har skämtat om n-ordet, trots att hon själv är svart:

Jag kommer ifrån ett litet ställe som heter Degerberga. Och man märker att de kunde inte ens döpa det utan att det låter lite rasistiskt. [skratt från publiken] Jag tänker mig att det var såhär några gubbar som satt och var såhär, 'vad ska vi döpa det här hålet i kartan till?' Och så är det nån som är så, ehm, [hon räcker upp en hand] 'Negerberga'. [skratt från publiken] 'Va, vad sa du?' 'Eh Degerberga sa jag.' [skratt från publiken] Och så var liksom hela min uppväxt, att allting lät lite mer rasistiskt än vad det var. Jag minns att jag brukade gå till kiosken med några polare och köpa degerbollar och [publiken skrattar] ibland, ibland kom det förbi som man kände och så sa man "whats up digga!" [publiken skrattar] Och min pappa han är lite av en maktfaktor i Degerberga, han är degerkung i Degerberga. [publiken skrattar] Så han är ganska bra. Och en gång när jag har dragit de här skämten har jag blivit anklagad för att va rasist. Och jag är inte rasist, absolut inte, men jag tycker att vi svarta är mycket bättre än ni vita, det gör jag [publiken skrattar]. Jag kan ta ett exempel: Basket. Vi spöar er. Friidrott, vi spöar er. När vi ses i gränden en sån här kväll, vi spöar er. [publiken skrattar]. (Släng dig i brunnen, 2017)

Dessa två exempel visar att det kan vara känsligt att använda sig av rasistiska stereotyper även när en komiker utgår från egna erfarenheter. Men ibland kan det även vara tvärtom, att den som tillhör en marginaliserad grupp anser att utomstående personer också ska kunna skämta om den. Till exempel säger en av mina intervjupersoner som har en funktionsvariation att han uppskattar när andra personer skämtar om den, "därför att då släpper spänningen och funktionsvariationen blir bara en variation, det blir inte som en stor elefant i rummet som tar onödigt mycket plats och ställer till onödigt mycket nervositet" (Intervju med Mikael). Flera andra intervjupersoner som själva inte har någon funktionsvariation säger dock att de inte skulle känna sig bekväma med att skämta om funktionsvariationer. Vem som är berättigad att skämta om ett visst ämne är alltså något som kan tolkas på olika sätt och beror också i hög grad på i vilken kontext skämtet uttalas, vilket jag kommer att skriva mer om nedan.

Kontextens betydelse för skämt om känsliga och tabubelagda ämnen

Etnologerna Lars-Eric Jönsson och Fredrik Nilsson skriver att humor alltid är kontextuellt bunden och att sammanhanget kan vara avgörande för hur ett skämt uppfattas (2014, 16). Även de ståuppkomiker som jag har intervjuat berättar att de anpassar sina skämt beroende på i vilket sammanhang och inför vilken publik de ska uppträda. Flera av intervjupersonerna tar dock även upp exempel på när deras egna eller andra komikers skämt inte har uppfattats som roliga eftersom de inte har anpassat sig efter situationen. Till exempel berättar Marjan om när hon uppträdde inför en förskoleklass med en kollega som skämtade om sexleksaker och g-punkten. Efter föreställningen var det tydligt att

barnen inte hade förstått skämten och Marjan fick försöka svara på en fråga om vad g-punkten är för något. Hon skällde därefter ut sin kollega som berättade att han inte hade hunnit göra om sina skämt så att de skulle passa i sammanhanget.

Medan vissa sammanhang, till exempel arbetsplatser, förskolor och många andra offentliga sammanhang, kan innebära att man måste begränsa sig kring vad man väljer att skämta om, kan andra sammanhang istället uppmuntra till att skämta om sådant som annars anses vara opassande. Litteraturvetaren Neil Schaeffer använder sig av begreppet ”lustiga sammanhang” för att beskriva den sinnesstämning vi befinner oss i när vi är särskilt mottagliga för skämt (Schaeffer 1981, se även Sigurdson 2021, 189). Ett lustigt sammanhang kan till exempel vara när vi befinner oss på en ståuppkлубb och är inställda på att skratta åt ståuppkomikernas skämt. I ett sådant sammanhang kan även den mest skeptiska åhöraren dras med av stämningen och skratta åt skämt som hen inte hade uppskattat i andra sammanhang (Ibid).

Folkloristen Ian Brodie skriver att det är ståuppkomikernas uppgift att få ståuppscenen att kännas som en intim plats där det går att uttrycka sig på sätt som man inte skulle göra i andra offentliga sammanhang (2014, 6). Om man som ståuppkomiker misslyckas med att skapa denna intima sfär men ändå skämtar om känsliga ämnen kan det istället bli så att publiken tar illa upp av ett skämt. Som ett exempel på detta berättar intervjupersonen Linus om när han var på en ståuppkлубb där det var en ”open mic” och alla som ville kunde gå upp på scenen och uppträda. Det var då en man som klev upp på scenen som använde sig av en massa ”grova ord” och häcklade publiken trots att ingen skrattade åt detta. Linus menar att även om man ska kunna skämta om allt, krävs det att en komiker har en viss skicklighet och anpassar sig efter situationen för att hans skämt om känsliga ämnen ska bli roliga.

Ett sammanhang där det ofta uppmuntras att använda sig av grov humor är *Roasten* – en humorform där en komiker eller annan känd person blir dissad på humoristiska sätt av andra komiker/kända personer. De övriga deltagarna roastar även varandra innan slutligen huvudpersonen får chans att ”ge tillbaka” och roasta samtliga deltagare. Roastdeltagarna känner ofta varandra sedan tidigare, vilket möjliggör att de kan dissas varandra på stundtals ganska personliga och grova sätt. Roasten bör dock egentligen ses som en sorts hyllning och ett sätt att visa uppskattning för varandra genom humor. För att kunna roas av den stundtals väldigt hårda och grova humorn är det viktigt att samtliga deltagare, inklusive publiken, är med på att situationen tillåter dessa typer av humoristiska förolämpningar.

2017 anordnade ståuppkлубben *Under Jord* en roast av Simon Gärdenfors som publicerades på *Youtube*. I den här roasten dissas deltagarna varandra på väldigt grova sätt, till exempel skämtar flera av komikerna om Gärdenfors judiska bakgrund och drar paralleller till Förintelsen och antisemitiska stereotyper. Det är även flera av komikerna som skämtar om Petrina Solanges hudfärg och använder sig av rasistiska stereotyper och benämningar om svarta. Utöver detta blir de olika deltagare roastade på olika sätt för att de är tjocka, ”bögar”, ”flator”, pedofiler, och ”dvärgar” med mera. Det är med andra ord en väldigt rå och grov humor där det som i många andra sammanhang skulle kunna uppfattas som stötande artikuleras som något som är menat att vara roligt. Komikerna visar också uppskattning för varandras dissas genom att skratta och fnissa och gör det på

så sätt tydligt att de inte har tagit illa upp av de olika humoristiska förolämpningarna. I detta sammanhang gäller inget tolkningsföreträde, utan komikerna ger varandra tillstånd att skämta om varandras utseende, etniska tillhörighet, sexualitet och så vidare. På så sätt skapas en överenskommelse mellan komikerna och publiken om att roasten utgör en ”lekplats” där det går att säga i princip vadsomhelst (jfr Sigurdson 2021, 192). Om den som blev roastad skulle visa att hen tog illa upp av ett skämt skulle dock denna överenskommelse brytas. Enligt intervjupersonen Viktor kan det därför finnas en viss press på personen som blir roastad att skratta åt skämten för att visa publiken och de andra deltagarna att hen inte har blivit illa berörd av dem.

I likhet med roasten av Gärdenfors innehåller låten ”Knulla barn” en mörk form av humor som framförallt kan sägas vara riktad mot en viss typ av publik. Det var först flera år efter att låten hade publicerats som den spreds till ett större sammanhang och debatten kring den blossade upp. Genom sociala medier kan komiska uttryck snabbt få en stor spridning, vilket kan vara en fördel för många komiker eftersom det möjliggör för dem att bli upptäckta av en större publik. Men eftersom humor är väldigt kontextberoende kan dess innehåll få en annan innebörd när den tas ur sitt sammanhang och tolkas av en publik som den inte var menad för.

Intervjupersonen Maja menar att ståuppscenen bör fungera som ett ”slutet rum” där det går att uttala sig på vissa sätt i samförstånd med publiken. Några av hennes skämt som har uttalats i detta slutna rum har dock filmats och spridits via sociala medier, vilket har lett till att de har tolkats på andra sätt och hon har fått motta kritik. Samma sak gäller för till exempel Chapelles och Gervais föreställningar som har fått en stor spridning via *Netflix*, vilket har lett till att de har nått en publik som kanske vanligtvis inte skulle titta på deras föreställningar och där vissa har tagit illa upp av deras skämt.

Sammanfattande diskussion

I den här artikeln har jag, utifrån några utvalda empiriska exempel, analyserat hur humor om känsliga och tabubelagda ämnen kan förstås och tolkas utifrån principer om yttrandefrihet och berättigande samt utifrån vilken kontext den framförs i. Yttrandefriheten kan ses som en nodalpunkt och viktig princip inom många humordiskurser. I humordebatter kan yttrandefriheten också användas som ett försvarsargument för humor som har blivit kritiserad. Mycket humor bygger på att leka med och bearbeta känsliga och tabubelagda ämnen och utifrån mitt empiriska material verkar de flesta komiker vara överens om att det inte går att skapa något objektivt regelverk för vad som går att skämta om (utan att hamna i något slags censurskap). När något stämplas som förbjudet eller tabubelagt att skämta om kommer det också finnas ett behov av att skämta om detta. Men även om samtliga komiker som jag har intervjuat ställer sig bakom rätten att skämta om allt, anser de samtidigt att vissa ämnen kan vara känsliga att skämta om och de flesta undviker att skämta om ämnen som de själva inte har erfarenhet av eller om samhällsgrupper de själva inte tillhör. På så sätt artikuleras en princip om berättigande i humordiskurser, vilken går emot rätten att skämta om allt. Som komiker gäller det därför att navigera bland dessa två principer och det blir ens personliga ansvar att bedöma vad som är roligt och vad som kan uppfattas som kränkande eller stötande hos någon individ eller samhällsgrupp.

Slutligen har kontexten alltid stor betydelse för hur komiska uttryck kan uppfattas. Medan vissa humorforum kan utgöra lekplatser som uppmuntrar till grova skämt, skulle samma typer av skämt vara väldigt opassande i andra sammanhang. Det finns även en risk att humor som var menad för en viss typ av publik i ett mindre forum sprids på sociala medier till andra sammanhang och därmed tolkas på andra sätt än vad som var tänkt.

Med den här artikeln har jag velat visa på den komplexitet som finns kring att analysera humor. I mitt material framgår att det förekommer olika strider och konflikter kring hur humor ska tolkas, där principer ställs emot varandra. Eftersom humor är något ambivalent och tvetydigt som kan uppfattas på olika sätt beroende på situationen, måste jag som forskare också vara medveten om att min egen analys av ett skämt kan skilja sig åt från hur andra uppfattar skämtet (jfr Jönsson och Nilsson 2014, 16). Det finns ofta inte bara ett svar på hur ett visst komiskt uttryck ska förstås, utan humor kan förstås och tolkas på flera olika och stundtals motstridiga sätt.

Referenser

- Andersson, Jan-Olov. 2013. "Marika Carlsson om 'En negers uppväxt: Folk blir provocerade'". *Aftonbladet*, 14 mars, 2013.
<https://www.aftonbladet.se/nojesbladet/a/J1vg07/marika-carlsson-om-en-negers-uppvaxt-folk-blir-provocerade>
- Andreeva, Nellie. 2021. "Netflix's Ted Sarandos Admits 'I Screwed Up Internal Communication' Amid Dave Chappelle Controversy, Says 'Storytelling Has Impact On Real Life'". *Deadline*, 19 oktober 2021. <https://deadline.com/2021/10/netflix-ted-sarandos-speaks-up-dave-chappelle-the-closer-controversy-interview-1234858762/>
- Arvidsson, Alf och Katarzyna Wolanik Boström. 2022. *Det berättas...!: muntligt berättande som självförståelse, estradkonst och kulturarv*. Umeå: Institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet.
- Asmelash, Leah. 2022. "Ricky Gervais draws backlash for jokes about transgender people in new Netflix special". *CNN*, 24 maj, 2022.
<https://edition.cnn.com/2022/05/24/entertainment/ricky-gervais-supernature-trans-jokes-netflix-cec/index.html>
- Bachtin, Michail. 2007. *Rabelais och skrattets historia: Francois Rabelais verk och den folkliga kulturen under medeltiden och renässansen*. 3. uppl. Gråbo: Anthropos.
- Biggs, Jade. 2022. "Comedian Ricky Gervais has been accused of making transphobic jokes in his new Netflix show". *Cosmopolitan*, 26 maj, 2022.
<https://www.cosmopolitan.com/uk/reports/a40105203/ricky-gervais-transphobic-jokes-backlash/>
- Billig, Michael. 2005a. "Comic Racism and Violence". I *Beyond a joke: the limits of humour*, redigerad av Sharon Lockyer och Micheal Pickering, 25–45. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Billig, Michael. 2005b. *Laughter and ridicule: towards a social critique of humour*. London: SAGE.
- Bingham, Shawn Chandler och Sara E. Green. 2016. *Seriously funny: disability and the paradoxical power of humor*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.

- Boskin, Joseph och Joseph Dorinson. 1985. "Ethnic humor: subversion and survival". *American Quarterly*, 37(1). <https://doi.org/10.2307/2712764>
- Brodie, Ian. 2014. *A Vulgar Art: A New Approach to Stand-Up Comedy*. University of Mississippi.
- Börjesson, Sofia. 2018. "Recap: Detta har hänt i stormen kring Mr Cools låt 'Knulla barn'". *Elle*, 2 juli 2018. <https://www.elle.se/lifestyle/recap-detta-har-hant-i-stormen-kring-mr-cools-lat-knulla-barn/4455163>
- Chappelle, Dave. 2021a. "Dave Chappelle: The Closer". Netflix. Film.
- Chappelle, Dave. 2021b. "Dave Chappelle: The Closer, New Netflix Standup Special, Teaser". Youtube, 29 september, 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=T59ij-vlNAE>
- Crenshaw, Kimberlé. 1991. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color". *Stanford Law Review*, 43(6). <http://doi.org/10.2307/1229039>
- Davies, Christie. 1990. *Ethnic humor around the world: a comparative analysis*. Bloomington: Indiana University Press.
- Davies, Christie. 2002. *The mirth of nations*. Routledge.
- Davies, Christie. 2011. *Jokes and targets*. Bloomington: Indiana University Press.
- De los Reyes, Paulina och Diana Mulinari. 2005. *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.
- Deveau, Danielle Jeanine. 2012. "The Aristocrats!: Comedy, grotesqueries and political inversions of the masculine code". *Humor*, 25(4). <https://doi.org/10.1515/humor-2012-0020>
- Dundes, Alan och Thomas Hauschild. 1983. "Auschwitz jokes". *Western folklore*, 42(4).
- Dundes, Alan. 1987. *Cracking jokes: studies of sick humor cycles and stereotypes*. Berkeley, Kalifornien: Ten Speed Press.
- Eksvärd, Elaine. 2018a. Instagram, 28 juni, 2018. <https://www.instagram.com/p/Bki9SaQIGKP/>
- Eksvärd, Elaine. 2018b. Instagram, 29 juni, 2018. <https://www.instagram.com/p/Bkna3iRn4yQ/>
- Eksvärd, Elaine. 2018c. Instagram, 3 juli, 2018. <https://www.instagram.com/p/BkwpFJBnMvq/>
- Freud, Sigmund. 1989. *Jokes and their relation to the unconscious*. New York: Norton.
- G. Franzén, Anna, Rickard Jonsson och Björn Sjöblom. 2020. "Fear, anger, and desire: Affect and the international intricacies of rape humor on a live podcast". *Language in society*, 50(5).
- Gervais, Ricky. 2022. "SuperNature". Netflix. Film.
- Genius.com. "Mr Cool – Knulla barn lyrics". <https://genius.com/Mr-cool-knulla-barn-lyrics>
- Gilbert, Joanne R. 2004. *Performing marginality: humor, gender, and cultural critique*. Detroit, Michigan: Wayne State University Press.
- Hagström, Charlotte och Susanne Nylund Skog. 2022. "Intervjuer". I *Etnologiskt fältarbete: nya fält och former*, redigerad av Kim Silow Kallenberg, Elin Nystrand von Unge och Lisa Wiklund Moreira. Lund: Studentlitteratur.

- Humphrey, Logan. 2021. "Dave Chappelle's 'The Closer' is creating controversy at Netflix". *The Post*, 26 oktober, 2021. <https://www.thepostathens.com/article/2021/10/dave-chappelle-the-closer-netflix-walkout-controversy>
- Intervju med Hampus. 2022-02-01.
- Intervju med Maja. 2021-05-03.
- Intervju med Marjan. 2021-03-05.
- Intervju med Mikael. 2021-11-26.
- Intervju med Valerie. 2022-01-18.
- Intervju med Viktor. 2022-11-11.
- Jönsson, Lars-Eric och Fredrik Nilsson. 2014. "Skratt som fastnar". I *Skratt som fastnar: kulturella perspektiv på skratt och humor*, redigerad av Lars-Eric Jönsson och Fredrik Nilsson, 7–19. Lund: Lund studies in arts and cultural science, Lunds universitet.
- Klintberg, Bengt af. 1972. "Biafravitsar". *Tradisjon*, 2.
- Klintberg, Bengt af. 1983. "Negervitsar". *Tradisjon*, 13.
- Kuipers, Giseline. 2002. "Media Culture and Internet Disaster Jokes: Bin Laden and the Attack on the World Trade Center". *European Journal of Cultural Studies*, 5(4). <https://doi.org/10.1177/1364942002005004296>
- Kuipers, Giseline. 2015. *Good humor, bad taste: a sociology of the joke*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Laclau, Ernesto och Chantal Mouffe. 2001. *Hegemony and socialist strategy: towards a radical democratic politics*. 2 utgåvan. London: Verso.
- Laineste, Liisi. 2022. "Laughing through tears: Online reactions to trauma-related humor in Estonia". *Cultural Analysis*, 20(2). https://www.ocf.berkeley.edu/~culturalanalysis/volume20_2/vol20_2_Laineste.html
- Larsson, Ebba. 2021. "Sjöng 'orten'-sång i TV4 – kritiseras: 'Avhumaniserande'". *Expressen*, 8 september, 2021. <https://www.expressen.se/noje/sjong-orten-sang-i-tv--kritiseras-avhumaniserade/>
- Larsson, Petter J. 2021. "Nöjesprofiler rasar mot 'Parlamentet'-klipp". *Aftonbladet*, 9 september, 2021. <https://www.aftonbladet.se/nojesbladet/a/BjGAVI/nojesprofiler-rasar-mot-parlamentet-klipp>
- Legman, Gershorn. 1975. *No laughing matter: Rationale of the dirty joke*, 2nd Series. New York: Breaking Point, Inc.
- Levin, Amat. 2021. "Jag har alltid älskat Dave Chappelle – men nu har han tappat fingertoppskänslan". *DN*, 13 oktober, 2021. <https://www.dn.se/kultur/amat-levin-jag-har-alltid-alskat-david-chappelle-men-nu-har-han-tappat-fingertoppskanslan/>
- Liliequist, Christian. 2022. "Reflektioner kring att använda politisk diskursteori för att analysera ståuppkomik". I *Teori som metod*, redigerad av Bo Nilsson och Alf Arvidsson. Umeå: Inst. för kultur- och medievvetenskaper, Umeå universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1645098&dswid=-512>
- Lindelöf, Karin S. och Annie Woube. 2019. *I tjejjers spår – för framtidens segrar. Om tjejlopp och villkor för motionsidrottande*. Göteborg: Makadam.
- Linke, Uli och Alan Dundes. 1988. "More on Auschwitz Jokes". *Folklore*, 99(1).

- Lockyer, Sharon och Michael Pickering. 2005. "Introduction: The Ethics and Aesthetics of Humour and Comedy". I *Beyond a joke: the limits of humour*, redigerad av Sharon Lockyer och Michael Pickering. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Lockyer, Sharon. 2015. "From comedy targets to comedy-makers: disability and comedy in live performance". *Disability and society*, 30(9).
<https://doi.org/10.1080/09687599.2015.1106402>
- Lundberg, Anna. 2008. *Allt annat än allvar: den komiska kvinnliga grotesken i svensk samtida skrattekultur*. Diss. Linköping: Linköpings universitet.
- Lundgren, Anna Sofia. 2009. "Störning på Holland Park Avenue". I *Etnografiska observationer*, redigerad av Gösta Arvastson och Billy Ehn, 83–99. Lund: Studentlitteratur.
- Lykke, Nina. 2003. "Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen". *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 24(1).
- Lövkrona, Inger. 1996. "Suktande pigor och finurliga drängar: erotisk folklöre och konstruktion av kön i det förindustriella Sverige". I *Åtskilja och förena: etnologisk forskning om betydelse av kön*, redigerad av Britta Lundgren, Inger Lövkrona och Lena Martinsson, 87–182. Stockholm: Carlsson.
- Meier, Matthew R. och Casey R. Schmitt. 2017. *Standing Up, Speaking Out: Stand-Up Comedy and the Rhetoric of Social Change* [Elektronisk resurs]. Milton: Taylor and Francis.
- Meijer, Jakob och Mathilde Albinsson. 2018. "Ställer in med komikern – efter hårda kändiskritiken". *Aftonbladet*, 29 juni, 2018.
<https://www.aftonbladet.se/nojesbladet/a/a2oedO/staller-in-med-komikern--efter-harda-kandiskritiken>
- Meijer, Jakob. 2018. "Dödshotad efter Mr Cool-debatten: De hoppas att mina barn ska bli våldtagna". *Aftonbladet*, 2 juli, 2018.
<https://www.aftonbladet.se/nojesbladet/a/gPAOkq/dodshotad-efter-mr-cool-debatten-de-hoppas-att-mina-barn-ska-bli-valdtagna>
- Mulkey, Michael. 1988. *On Humour: Its Nature and Its Place in Modern Society*. Cambridge: Polity Press.
- Narváez, Peter (red.) 2003. *Of corpse: death and humor in folklore and popular culture*. Logan, Utah: Utah State University Press.
- Nilsson, Fredrik. 2014. "Humor i motståndets tjänst". I *Skratt som fastnar: kulturella perspektiv på skrott och humor*, redigerad av Lars-Eric Jönsson och Fredrik Nilsson, 139–157. Lund: Lund studies in arts and cultural science, Lunds universitet.
- Nujen, Özz. 2018. Instagram, 30 juni, 2018.
https://www.instagram.com/p/BkpCvVfHQFxydINVnAn4ZGRytSsyExIXHsaXY0/?utm_source=ig_twitter_share&igshid=kse2poy29njo
- Ohlsson, Maria. 2003. *Språkbruk, skämt och kön: teoretiska modeller och sociolingvistiska tillämpningar = Language use, jokes, and gender: theoretical models and sociolinguistic applications*. Diss. Uppsala: Univ.
- Pripp, Oscar och Magnus Öhlander. 2011. "Observation". I *Etnologiskt fältarbete*, redigerad av Lars Kaijser och Magnus Öhlander. Lund: Studentlitteratur AB.
- Schaeffer, Neil. 1981. *The Art of Laughter*. New York: Columbia University Press.

- Schulman, Alex. 2018. "Pedofili-låten är vidrig men måste få finnas". *Expressen*, 30 juni, 2018. <https://www.expressen.se/kronikorer/alex-schulman/pedofili-laten-ar-vidrig-men-maste-fa-finnas/>
- Shuman, Amy. 2006. "Entitlement and empathy in personal narrative". *Narrative inquiry*, 16(1).
- Sigurdson, Ola. 2021. *Gudomliga komedier: humor, subjektivitet, transcendens. Volym 3: Kritik av den existentiella humorn*. Göteborg: Glänta produktion.
- "Släng dig i brunnen". Säsong 10, avsnitt 1. Sveriges television, 27 september, 2017. TV-serie.
- Smultronstället.se. 2018. "70. Mr Cool-gate". 2 juli, 2018. <https://smultronstallet.libsyn.com/70-mr-cool-gate>
- SR.se. 2013. "Anmäldes för hets mot folkgrupp – nu kommer 'En negers uppväxt' till Västerås". 12 april, 2013. <https://sverigesradio.se/artikel/5503001>
- Söderlund, Hanna. 2016. "Jättekul att det är så många tjejer här ikväll": En interaktionell studie om humor och kön i tv-programmet *Parlamentet*. Umeå: Umeå Universitet.
- "Under Jord – Roasten av Simon Gärdenfors". Youtube, 22 september, 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=s3Cmav3JpGk>
- Widerberg, Karin. 2002. *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Winther Jørgensen, Marianne och Louise Phillips. 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Yifter-Svensson, Filip. 2020. *Provokatörerna – ett reportage om standup*. Stockholm: Atlas.
- Ödmark, Sara. 2021. "Moral Transgressors vs. Moral Entrepreneurs: The Curious Case of Comedy Accountability in an Era of Social Platform Dependence". *Journal of Media Ethics*, 36(4). <https://doi.org/10.1080/23736992.2021.1967158>